

бізнесу в процесі прийняття рішень та стимулювання діалогу і налагоджування партнерських відносин у досягненні спільної мети.

Список використаних джерел.

1. Довіра до влади падає [Електронний ресурс] / Я. Іваночко // Львівська пошта. – 2009. – №64 (802). – Режим доступу: <http://www.lvivpost.net/content/view/4639/260/>.
2. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року / Затверджена постановою КМУ від 19 вересня 2007р., № 1158 // Економіка АПК. – 2007. – №11. – С. 3-58.
3. Зайцевський М.І. Соціальна довіра у суспільстві як передумова формування громадянського суспільства [Електронний ресурс] / М.І. Зайцевський // Культура і сучасність. – 2010. – №1. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Kis/2010_1/8.pdf.
4. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21.05.1997 № 280/97-ВР, остання редакція від 11.06.2009р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Енциклопедія Сучасної України / НАН України; Наукове товариство ім. Т. Шевченка; Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України / І.М. Дзіба (ред.). – Т. 8: Дл–Дя; А–Г. Додаток. – К. : Державне голов. підприємство республіканського виробничого об'єднання, 2008. – 716с.
6. Концепція державної цільової програми сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року [Електронний ресурс] / розпорядження КМУ від 3 лютого 2010р. № 121-р – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/page/?9689>.
7. Крусян А.Р. Взаємодія місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в Україні / А.Р. Крусян // Навчальний посібник. – Одеса: Юридична література, 2001. – 161 с.

УДК 336 (631.1)

Біліченко О.С.

КУЛЬТУРНИЙ РОЗВИТОК МОЛОДІ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

Постановка проблеми. Успішна реалізація завдань державної молодіжної політики на селі в першу чергу залежить від поліпшення соціально-економічного рівня життя. Проте неможливо покращити економічне становище сільської молоді без її культурного розвитку.

Огляд (аналіз) останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань розвитку молоді приділяли увагу такі науковці як А.А.Венгер, В.І.Слободчиков, І.Д.Фурмін, Б.Д.Ельконін. Особливості становлення сільської молоді висвітлювали в своїх працях Чигрин В.О., Т.І.Бакланова, Л.С. Жаркова. Однак багатогранність, складність і невичерпність проблем культурного розвитку сільської молоді, особливостей молодіжної політики в сільській місцевості в умовах соціально-економічної нестабільності аграрного сектору економіки потребує подальшого і всебічного дослідження зазначеної теми.

Формулювання завдань дослідження. Метою нашого дослідження є аналіз реалізації державної молодіжної політики в сфері культурного розвитку з урахуванням реалій сьогодення та специфіки сільської місцевості.

Виклад основного матеріалу.

Культура (лат. *Cultura* догляд, освіта, розвиток) – може бути охарактеризована як [1, с.173]:

1. сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом його історії. Матеріальні цінності становлять матеріальну культуру суспільства. Досягнення суспільства в галузі освіти, науки, мистецтва, літератури, в організації державного і суспільного життя є його духовною культурою;

2. рівень, ступінь розвитку певної галузі господарської або розумової діяльності;

3. інтелектуальність, освіченість, начитаність;

4. освоєння, гуманізація, облагородження людиною природи; все що створене руками і розумом людини;

5. сукупність способів і прийомів людської діяльності (як матеріальної так і духовної), об'єктивованих у предметних, матеріальних носіях (засобах праці, знаках), що передаються прийдешнім поколінням;

6. визначальний фактор потреб і поведінки людини, яка засвоює у сім'ї чи через інші суспільні інститути певний набір цінностей, стереотипів сприйняття, поведінки і дій у навколишньому середовищі.

Будь-яка культурна епоха характеризується широким спектром культурних тенденцій, станів, традицій і виявів людського духу. Культура не має меж, проте має свої особливості. Як справедливо відмічають науковці: «... піднесення авторитету української культури багато в чому залежить від реалізації курсу на утвердження державної незалежності України, на національно-культурне відродження народу, його національної свідомості, життєдайних джерел народної творчості, органічний зв'язок із кращими надбаннями загальнолюдської культури» [2, с.254].

Особливого культурного виміру молодь набуває в період, коли вона самостійна в соціальному, моральному, інтелектуальному, політичному плані, але не адаптована політично та економічно, шукає свій варіант найбільш вдалого соціального самовизначення. Це стадія між юністю та дорослістю, період соціально-культурного експериментування у визначенні життєвих перспектив, що є характерною особливістю культурно-модернізаційних процесів.

Помітне обезцінювання робочої сили у сільській місцевості, яке спостерігається в Україні останнім часом, сприймається молоддю як доля покоління, викликає одночасно психосоціальне та соціокультурне підвищення значущості стану юності, акцентує увагу суспільства на ньому, формує культурний розвиток молоді.

В умовах соціально-економічних змін в Україні відбувається зниження соціального контролю, послаблення традиційного впливу соціального середовища на світогляд та поведінку молоді. У середовищі різних молодіжних груп утворюються субкультури. Крім загальних молодіжно-генераційних особливостей формування субкультур у сільській місцевості на їх зміст впливає:

1. криза українського суспільства та його основних інститутів;

2. криза інституту сім'ї та сімейного виховання, порушення взаємин поколінь;

3. комерціалізація засобів масової комунікації, які штучно формують підвищену потребу в субкультурних ознаках;

4. зростаюча вестернізація і регіоналізація культури.

Разом з тим, не слід перебільшувати вплив молодіжних субкультур у сільській місцевості. У більшості своїй сільська молодь соціально й культурно толерантна, не замикається в межах особливого мікросвіту субкультури, а інертифікує себе з існуючою «зовнішньою» культурою дорослих і прагне за своїм віком до інновацій, інтенсивно освоює і творить культуру.

Українська народна культура (традиції, звичаї, обряди, фольклор) більшістю молодих людей сприймається як анахронізм. Відсутність в українській молоді

національної самоідентифікації саме і призводить до більш легкого проникнення в молодіжне середовище вестернізованих цінностей [3, с.159].

Культурне виховання молоді – це загальнодержавна справа.

Базисом нормативно-правового забезпечення державної молодіжної політики є Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» (1992 р.) та закони (1993 р.), «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» (2001 р.). У декларації визначено напрями державної молодіжної політики, її головні завдання та принципи, закріплено основні положення згідно з якими вони реалізуються.

Відповідно із законом України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» координуючу роль щодо проведення державної політики у сфері соціального становлення та розвитку молоді здійснює спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади, який забезпечує її реалізацію та несе відповідальність за її виконання.

В рамках реалізації основних напрямів культурного розвитку сільської молоді в Миколаївській області проводилися наступні заходи: залучалися молоді люди до проведення державних, національних та релігійних свят, до участі у колективах та гуртках художньої самодіяльності, проводилися тематичні бесіди та зустрічі з приводу актуальних проблем сьогодення, проводилися конкурси з просвітницької та виховної роботи на території громади, залучалися волонтери для догляду за могилами, опіки над ветеранами, інвалідами, людьми похилого віку, залучалася молодь села до вирішення проблем села через місцеві громадські ради.

Активізація трудової активності і зацікавленості в результатах своєї праці забезпечить відродження аграрного сектору економіки, сприятиме підвищенню ефективності виробництва сільськогосподарської продукції і загальному розвитку держави. Беззаперечним є те, що саме сільська місцевість виступає у ролі головного зберігача історичних зв'язків, традицій, звичаїв, а також об'єктів духовної, природної, історичної та культурної спадщини.

Найбільш поширеним типом установ культури в сільській місцевості був і залишається клуб. Мережа закладів клубного типу системи Міністерства культури України в Миколаївській області у 2010 році склала 503 одиниці, в тому числі 458 у сільській місцевості. Із загальної кількості приміщень 39 клубних закладів, що становить майже 7,76 % від загальної кількості клубних закладів, знаходяться у аварійному стані. Всі вони розташовані у сільській місцевості. 180 клубних закладів (35,8 %), потребують капітальних ремонтів. Із них 166 приміщень розташовані у сільській місцевості (33,1 %).

Зберігається стійка тенденція щодо зменшення кількості учасників клубних формувань у сільській місцевості. Основні показники щодо функціонування клубних закладів у сільській місцевості також мають негативну динаміку. Клуби працюють в особливо важких умовах. В більшості з них відсутнє опалення. Звичайно, при нинішній економічній скруті постійне опалення приміщень клубних закладів потребує значних витрат. Проте для збереження мережі закладів культури необхідно забезпечити теплом хоча б окремі кімнати, в яких працюють гуртки за інтересами, методичні служби.

Роботу клубних закладів Миколаївської області у сільській місцевості забезпечують 584 працівники. Матеріально-технічна база клубів (музичне та сценічне обладнання, інструменти, костюми) практично не оновлюється. Ще один об'єктивний чинник погіршення показників роботи сільських клубних закладів – погіршення демографічної ситуації за рахунок зменшення чисельності населення та міграції молоді із сіл до міст. Залишається недостатнім і рівень забезпеченості працівниками, що займаються культурно-масовою роботою в сільській місцевості. Питання кадрової політики безпосередньо пов'язані із навчанням талановитої молоді в профільних закладах.

В останні роки спостерігається значне зменшення конкурсного набору абітурієнтів до вищих навчальних закладів культури і мистецтва Миколаївської області. Основна причина полягає в скороченні випускників шкіл естетичного виховання та погіршення

профорієнтаційної роботи. Управлінням культури облдержадміністрації для залучення сільської молоді для вступу до ВНЗ постійно розробляються та впроваджуються нові форми і методи реклами та популяризації спеціальностей та професій галузі, проте поки що їх ефективність залишається недостатньою (таблиця 1).

Таблиця 1

Показники діяльності шкіл естетичного виховання

Навчальний рік	Контингент шкіл естетичного виховання, чол.		Випускники шкіл естетичного виховання, чол.		Кількість випускників шкіл естетичного виховання які вступили до профільних ВНЗ	
	всього	у тому числі на селі	всього	у тому числі на селі	всього, чол.	у % до загальної кількості випускників
2008-2009	6310	2476	589	149	161	27,3
2009-2010	6555	2672	550	156	150	27,2
2010-2011	6477	2634	565	170	131	23,2

В 2010 році повністю збережена мережа початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів. В Миколаївській області функціонують 45 шкіл естетичного виховання: 29 дитячих музичних шкіл, 13 дитячих шкіл мистецтв та 3 дитячі художні школи. Протягом останніх трьох років випадків закриття, ліквідації та перепрофілювання навчальних закладів не відбувалося.

Варто відмітити, що необхідні умови для повноцінного функціонування та доступності навчання в школах естетичного виховання поки що не створені. Заклади культури забезпечені лише самими необхідними музичними інструментами, комп'ютерною технікою та проводять навчальний процес відповідно до Типових навчальних планів. Для збільшення контингенту шкіл естетичного виховання, зокрема в сільській місцевості, регулярно ведеться інформаційна та агітаційна робота відкриваються нові відділи та філіали. Так, в селах Прибужани та Таборовці відкрито дві філії Трикратської ДМШ Вознесенського району. Відкриті філії Калинівської ДМШ в селах Пересадівка та Михайло-Ларине Жовтневого району. В ДМШ Доманівського району відкрито вокальний відділ, а в ДМШ Казанківського району – духовий відділ.

Не менш важливе місце в процесі культурного розвитку сільської молоді займають бібліотеки. У 2010 році в області налічувалося 501 бібліотека, з них 399 розташовані у сільській місцевості. Опалюються приміщення лише 61% сільських бібліотек.

Основною проблемою закладів культури в сільській місцевості залишається недостатнє фінансування. Більша частина бюджетного фінансування витрачається на видатки споживання (зарплата, охорона, комунальні платежі тощо), а видатки розвитку не лише не зростають, а навіть зменшуються. Одним із шляхів залучення додаткових фінансових ресурсів для покращення умов функціонування закладів культури є участь у програмах і грантових проектах.

Вагоме місце в культурному становленні та розвитку молоді людини посідає школа. Історичний досвід діяльності закладів культури доводить, що якість та ефективність їх роботи безпосередньо залежить від зв'язків працівників шкіл та закладів культури, а також рівня виховання, навчальної дисципліни і інтелектуального розвитку молоді. Сільські вчителі, батьки, керівники гуртків та клубів пов'язані однією спільною метою - вихованням і культурним розвитком молоді для загального блага.

Не рідко на базі сільських шкіл створюються і функціонують громадські музеї. У Миколаївській області функціонує 163 громадських музеї, мережа яких збільшилась шляхом взяття на державний облік шістьох громадських музеїв, а саме: Музей історії села Великовеселе, Музей бойової слави села Кумарі, Етнографічний музей села Нововасилівка, Етнографічний музей села Жовтневе Врадіївського району, Історичний музей пам'яті села Щербані Вознесенського району та Історико-етнографічний музей мікрорайону Матвіївка.

Громадськими музеями проводиться значна робота з популяризації історії краю, патріотичного виховання молоді шляхом оглядових та тематичних екскурсій, музейних уроків, зустрічей з відомими людьми.

Висновки. Ситуацію, що склалася в Україні для більшості молодих людей можна охарактеризувати як складну, з погляду на економічні та соціокультурні умови існування. Соціокультурне середовище далеко не завжди та не всюди підготовлена до змін, що відбуваються на селі. Ці зміни висувають нові вимоги як до форм організації культурного розвитку молоді в сільській місцевості, так і до умов їх реалізації. Важливим завданням державної молодіжної політики є не тільки застосування традиційних технологій, але й впровадження нових форм впливу на молодь.

Анотація

В статті досліджено основні проблеми культурного розвитку молоді в сільській місцевості. Узагальнено вплив державної політики на культурний розвиток сільської молоді. Проведено аналіз функціонування закладів культури в Миколаївській області.

Ключові слова: культура, розвиток молоді, молодіжна політика, сільська молодь.

Summary

In the article the basic problems of cultural development of young people in rural areas. Generalized impact of government policy on cultural development of rural youth. The analysis of the functioning of cultural institutions in the Mykolayiv region.

Keywords: culture, youth development, youth, rural youth.

Список використаних джерел

1. Гіптерс З.В. Культурологічний словник – довідник. – К. : Професіонал, 2006. – 328 с.
2. Наулко В.І., Артюх Л.Ф., Горленко В.Ф. Культура і побут населення України: Навчальний посібник. – К. : Либідь, 1993. – 288 с.
3. Юрій М.В. Соціологія: Підручник. – К. : Кондор, 2005. – 288 с.